

Moč, politika in država

UVOD

Sociologi razlikujejo med dvema oblikama moči:

oblast (avtoriteta) je oblika moči, ki je sprejeta kot legitimna

prisila je oblika moči, ki je tisti, ki so ji podrejeni, ne štejejo za legitimno

MAX WEBER - MOČ IN TIPI OBLASTI

Moč pomeni možnost, da se zgodi po tvoje, tudi če drugi nasprotujejo tvojim željam.

Karizmatična oblast: izhaja iz predanosti, ki jo podrejeni čutijo do voditelja.

Tradicionalna oblast: izhaja iz prepričanja v pravilnost vzpostavljenih običajev in tradicij.

Racionalno-legalna oblast: temelji na sprejemanju niza neosebni pravil.

STEVEN LUKES - RADIKALNI POGLED NA MOČ

Moč ima tri dimenzije ali vidike:

- odločanje (različni posamezniki ali skupne izražajo različne politične izbire in vplivajo na odločanje o različnih vprašanjih),
- neodločanje (preprečitev razprave ali sprejemanja odločitev o določenih vprašanjih),
- oblikovanje želja (manipuliranje z voljo in željami družbenih skupin, ki jo lahko prepričamo, da sprejme ali si celo želi položaj, ki je zanjo škodljiv).

Moč uporabljamo nad tistimi, ki jim njena uporaba škoduje ne glede na to, ali se zavedajo, da jim škoduje, ali ne.

DRŽAVA

Weber: država je človeška skupnost, ki si (uspešno) lasti monopol nad legitimno uporabo fizične sile na danem ozemlju.

MOČ - FUNKCIONALISTIČNI POGLED

TALCOTT PARSONS - KONCEPT VARIABILNE VSOTE MOČI

Moč je variabilna, saj lahko narašča ali upada. Za preživetje sistema je bistven vrednotni konsenz. Ker so cilji skupni vsem članom družbe, bo moč na splošno uporabljena v prid kolektivnim ciljem.

MOČ IN DRŽAVA - PLURALISTIČNI POGLED

Pluralizem je teorija, ki naj bi pojasnjevala naravo in porazdelitev moči v zahodnih demokracijah.

KLASIČNI PLURALIZEM

Moč izhaja iz prebivalcev kot celote. Sprejemajo koncept konstantne vsote moči (Weber). Obstaja konstantna količina moči, ki je porazdeljena med prebivalstvo v družbi. Zavračajo obstoj popolnega vrednotnega konsenza.

KLASIČNI PLURALIZEM - POLITIČNE STRANKE IN INTERESNE SKUPINE

Politična stranka je vsaka organizacija, ki imenuje kandidate za volitve v zakonodajno telo. Politične stranke so v demokratičnih družbah predstavniške zaradi naslednjih razlogov: javnost neposredno vpliva na strankarsko politiko, če obstoječe stranke delov družbe ne zastopajo ustrezno, se bo pojavila nova stranka, stranke so odgovorne volilnemu telesu, stranke morajo pridobiti podporo različnih interesov v družbi.

Organizirane skupine državljanov, ki delujejo zunaj političnega sistema imenujemo interesne skupine ali skupine pritiska.

Interesne skupine glede na njihove cilje pogosto delimo na zaščitne skupine, ki varujejo interese posameznega dela družbe in podporne skupine, ki podpirajo posamezno zadevo.

PLURALIZEM - KRITIKA

Osredotočenje samo na odločanje, ni monopola nad močjo, predpostavljajo, da so preko ene ali druge skupine zastopani vsi pomembnejši interesi v družbi.

PLURALIZEM ELIT

Insiderske skupine: vlada jih sprejema kot legitimne predstavnike določenega interesa v družbi

Outsiderske skupine: vlada jih ne priznava in se z njimi ne posvetuje avtomatično.

MICHAEL MANN - VIRI DRUŽBENE MOČI

Družbe predstavljajo mnogovrstna družbeno-prostorska omrežja moči, ki se med seboj pokrivajo in križajo.

Moč je zmožnost zasledovanja in doseganja ciljev z obvladovanjem okolja: distribucijska moč (moč nad drugimi), kolektivna moč (uporabljajo jo družbene skupine).

Dva glavna načina uporabe moči:

- ekstenzivna moč (zmožnost organiziranja velikega števila ljudi na obsežnih ozemljih),
- intenzivna moč (zmožnost trdnega organiziranja in razpologanja z visoko stopnjo mobiliziranosti ali predanosti udeležencev).

Oblastno moč uporabljamo, ko izdajamo zavestna navodila in jim morajo slediti tisti, ki so jim namenjena; razpršeno moč pa brez dajanja ukazov, to pa povzroča vedenje, ki se zdi naravno ali moralno ali posledica samoumevnih skupnih interesov.

Viri moči: ekonomska moč (pomembna, vendar ne primarna), ideološka moč (moč nad idejami in verovanji), politična moč (zadeva aktivnosti držav), vojaška moč (zadeva uporabo fizične sile). (vsak vir moči je lahko neodvisen)